Tadqiqot uz

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИМЛАРИ ВА ЁШЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАРИ

МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2021

- Ҳуқуқий тадқиқотлар
- Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- Физика-математика фанлари ютуқлари
- Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- Кимё фанлари ютуқлари
- Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

31 МАРТ

№26

doi

Crossref

CONFERENCES.UZ

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ
15 -ҚИСМ

МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ 26-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-15

MATERIALS OF THE REPUBLICAN 26-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-15

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 26-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 март 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши
Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидаги изланишлар
Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви
PhD Шакирова Шохида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика
Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт
PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт
Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш
Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари
Доцент Сохадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари
Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар
Phd доцент Қаххоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси
© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУСИҚА ВА ҲАЁТ

1. Davletova Zubayda Yusubovna
XALQ AYTIMLARI VA LAPARNING SEHRI ORQALI MUSIQANING JOZIBASINI SEZISH 7

МУСИҚА ВА ҲАЁТ

XALQ AYTIMLARI VA LAPARNING SEHRI ORQALI MUSIQANING JOZIBASINI SEZISH

Davletova Zubayda Yusubovna
Urganch shahar 18-maktabning
musiqa fani oʻqituvchisi
Telefon: +998 93 2823386

Annotatsiya: maqolada musiqa fanini oʻqitish orqali oʻquvchi shaxsini shakllantirish, musiqani anglash, oʻquvchining estetik didini rivojlantirish, xalq aytimlari va laparlarning sehri orqali musiqani jojibasini sezish.

Kalit soʻzlar: musiqa, shaxs, inson ruhiyati, musiqani oʻqitish.

“Xalq aytimlari va laparning sehri orqali musiqaning jozibasini sezish” mavzusidagi maqolasi xalq aytimlari va laparning kuylanishi, ularning yoqimliligi va ritmining shoʻx, mayinligi bilan kishini oʻziga tortishi haqida fikr yuritiladi. Hukumatimiz Oʻzbekistonda yangicha, jahon andazalari asosida ta’lim tizimini tashkil etishga bel bogʻladi. “Ta’lim toʻgʻrisidagi Qonun”, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” talablari asosida shakllanib borayotgan ta’lim tizimining barcha yoʻnalishlari yangi pedagogic texnologiya tomon qaratildi. Bolalarni tarbiyalash va ularni shaxsini har tomonlama kamol toptirishda har bir fanning oʻz oʻrni va oʻziga xos taraflari bor. Birinchi sinfda usiqa darslari ta’limining poydevori qoʻyiladi. Ularning yoshi salohiyati negizida esa, ta’limiy tarbiya orqali musiqiy ta’limning nazariy qismini oʻrganadilar. Shuning uchun ularni darsda faol qiziqtirish, musiqani sevishga oʻrgatish asoaiy vazifa hisoblanadi. Boshlangʻich sinflarda qoʻshiq kuylashda aytiladigan qoʻshiqni ularning yoshiga mos qilib tanlash kerak. Avvalo rang-barang va ularga ritmi oson qoʻshiq-kuylardan foydalanish kerak. Boshlangʻich sinflarda oʻyin uslubidan kengroq foydalanish yaxshi natija beradi. Har xil topishmoqlar, latifalar, ertaklar, shuningdek xalq aytimlari va laparlar, mavsum qoʻshiqlarini xalqning aqlli, dono odamlari aytib, ogʻizdan-ogʻizga koʻchib yurganligi uchun uni xalq ogʻzaki ijodi deyiladi. Lapar ikki kishi yoki tarafma-taraf boʻlgan koʻpchilik tomonidan aytishuv tarzida kuylanadi. Bunda taraflar birin-ketin, navbatma-navbat “savol-javob” shaklida qurilgan she’riy toʻrtliklarni kuylaydilar. Xalqimiz orasida mashhur boʻlgan “Oyijon”, “Qoraqosh”, “Qilpillama” kabi laparlar shunday aytimlar jumlasiga kiradi. Bolalarning “Oq terakmi, koʻk terak” aytim-oʻyini ham lapar xususiyatlariga ega. Ba’zan laparlarda raqs xarakteriga ega doira usullari ham qoʻllanib, bu holat goho laparchilarning navbatma-navbat raqsga tushib, aytim kuylashlariga sabab boʻladi. Quyida “Oyijon” oʻzbek xalq laparidan namuna:

Oyijon, oyijon – ey , boshginam ogʻriydi – ey ,
Boshginangdan onang oʻrgilsin,
Nimalarga ogʻriydi – ey ? Bozorlarda boʻlar ekan,
Zargarlarda turar ekan, Ana shuning oti tilla baldoq
Oʻshanga ogʻriydi – ya ,
Oʻshanga ogʻrisa – ya, alamjon, alamo.

Laparlarni bastakor va kompozitorlar ham ijod qiladilar. Bunda, jumladan, kompozitor Mardon Nasimovning “Bizdan sizga kim kerak?” aytim – oʻyini misol boʻlishi mumkin. “Bizdan sizga kim kerak?” aytim – oʻyini:

Qizlar:
Qoʻzichoqdek sarashib, sarashib,
Dikir – dikir oʻynaymiz, oʻynaymiz.
Erkin qushdek yayrashib, yayrashib,

Sho‘x – sho‘x kuylaymiz, kuylaymiz.
Oq terakmi, ko‘k terak, Bizdan sizga kim kerak?
Aytingiz, kim kerak? Bolalar: “Gulsanam kerak”.
Maysazorda jo‘sh urib, jo‘sh urib,
Gijinglagan toychoqmiz, toychoqmiz.
Bir mayizni qirq bo‘lib, qirq bo‘lib,
Yeganlardek inoqmiz, inoqmiz.
Oq terakmi, ko‘k terak, Bizdan sizga kim kerak?
Aytingiz, kim kerak? Qizlar: “Baxtiyor kerak”.
Hamma: Bog‘chamizning guliga, guliga,
Mehr qo‘yib qaraymiz, qaraymiz.
Baxmal gullar qo‘ynida, qo‘ynida
Kapalakdek yayraymiz, yayraymiz.

O‘quvchilar bunday aytimlarni juda yaxshi ko‘radilar va musiqa sehrini, uning nafosatini his qiladilar, anglaydilar. Jo‘shib- jo‘shib aytadilar. Bastakor yoki kompozitor musiqa asarini yaratishda kuy, ritm, lad, usul, dinamik belgilar kabi vositalarini qo‘llaydi. Musiqada kuy va ritm eng muhim ifoda vositalaridan hisoblanadi. Bunda kuy bir ovozda bayon etilgan musiqiy fikrni ifodalasa, ritm esa tovushlarni vaqt nuqtai nazaridan bir tartibga solish uchun xizmat qiladi.

Bunda marosim ishtirokchilari bo‘lgan ramazonchilar kun botgandan so‘ng har bir xonadon eshigi oldida to‘planishib, axshi – istaklar bilan “Ramazon” yoki “Yo, Ramazon” aytimini kuylashadi. Bunga javoban uy egalaridan turli pishiriq va hadya – ehsonlar olishadi. Xilma – xil ko‘rinishlarda mavjud bo‘lgan ramazon aytimlari mazmunan o‘zaro yaqin bo‘ladi.

Alla aytimlari xalqimiz odatiga ko‘ra xonadonda chaqaloq tug‘ilsa, beshik to‘yi o‘tkaziladi. Shu davrdan boshlab chaqaloqni uxlatish maqsadida unga alla aytiladi. Onalar ijodi bo‘lgan bu aytimlar bolani ovutish uchun va bunda onalarning farzandiga, uning kelajagiga bo‘lgan orzu – niyatlari aks etgan bo‘ladi. Alla eshitgan bola kelajakda o‘z ota – onasiga mehrli, iymonli, e’tiqodli, el – yurtiga sadoqatli, vatanparvar inson bo‘ladi. Bolalar xalq o‘yin – qo‘shiqlari ham juda mashhurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston, 1992.
2. “Bolalar qo‘shiqlari”.Rajab Avezov,2016-y.
3. “Boshlang‘ich ta’lim” jurnali,2019-y,12-soni.

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

(15-қисм)

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.03.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000